

POSTANOWIENIE

Dnia 20 maja 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Starosty O.

przy uczestnictwie M. C. i J. D.

o wpis,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 20 maja 2015 r.,

skargi kasacyjnej uczestniczki M. C.

od postanowienia Sądu Okręgowego w W.

z dnia 27 stycznia 2014 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie oraz poprzedzające je postanowienie Sądu Rejonowego w O. z dnia 29 października 2013 r. i przekazuje sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego i kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Skarb Państwa – reprezentowany przez Starostę Powiatu O. wniósł o odłączenie z księgi wieczystej Kw [...], prowadzonej przez Sąd Rejonowy w O., działki nr 3/1 o powierzchni 500 m², położonej w O. w obrębie nr 122, stanowiącej grunty pod wodami płynącymi i dołączenie jej do księgi wieczystej Kw [...] oraz wpisanie wnioskodawcy jako właściciela tej nieruchomości na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną przez ustawy – Prawo wodne.

W dniu 6 września 2013 r. referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w O. dokonał wpisów zgodnie z wnioskiem. Sąd Rejonowy w O., po rozpoznaniu skargi uczestników postępowania M. C. i J. D., postanowieniem z dnia 29 października 2013 r. utrzymał w mocy zaskarżone wpisy, a Sąd Okręgowy w W. postanowieniem zaskarżonym skargą kasacyjną oddalił apelację wymienionych uczestników od tego orzeczenia.

Sąd Okręgowy ustalił, że działka nr 3/1 jest gruntem pod wodami płynącymi (rzeki Ś.). Zgodnie z art. 10 ust. 1a ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r., poz. 145 ze zm.; dalej: „pr. wod.”), śródlądowe wody powierzchniowe płynące stanowią własność Skarbu Państwa. Do tego rodzaju wód zalicza się w szczególności wody w ciekach naturalnych (art. 5 ust. 3 pr. wod.), a więc m.in. w rzekach (art. 9 ust. 1 pkt 1c pr. wod.). Stosownie zaś do art. 14 ust. 1 pr. wod., grunty pokryte wodami powierzchniowymi, czyli m.in. grunty tworzące dna i brzegi cieków naturalnych (art. 9 ust.1 pkt 4a pr. wod.), stanowią własność właściciela tych wód.

Sąd Okręgowy uznał, że - świetle przytoczonych unormowań - Skarb Państwa mógł skutecznie domagać się wpisów objętych wnioskiem. Skoro bowiem wody rzeki Ś. stanowią z mocy prawa własność Skarbu Państwa, to grunty nimi pokryte, w tym działka nr 3/1, są również - bez potrzeby wydawania decyzji w tym przedmiocie - jego własnością.

W skardze kasacyjnej, opartej na podstawie określonej w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., uczestniczka postępowania M. C. zarzuciła naruszenie:

- art. 2 § 3 k.p.c. w związku z art. 15 ust.2 pkt 3 pr. wod. wskutek samodzielnego rozstrzygnięcia w przedmiocie przebiegu granic działki nr 3/1, podczas gdy kwestia ta należy do właściwości organów administracji, co doprowadziło do bezpodstawnego uznania, że działka ta stanowi własność Skarbu Państwa;
- art. 626¹ § 2 i art. 626² § 3 k.p.c. przez przekroczenie granic kognicji sądu wieczystoksięgowego wskutek błędnej oceny prawnej dokumentów załączonych do wniosku jako wystarczających do jego uwzględnienia;
- art. 27 ust. 1 w związku z art. 26 ust. 1 u.k.w.h. w następstwie wadliwego ich zastosowania do sprostowania w dziale I-0 księgi wieczystej i objęcie nim części gruntu stanowiącego przedmiot cudzego prawa oraz
- art. 31 ust. 1 i 2 u.k.w.h. przez dokonanie wpisu mimo braku dokumentu ustalającego granice gruntu oznaczonego jako działka nr 3/1.

Powołując się na tak ujętą podstawę kasacyjną, skarżąca wniosła o uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego oraz poprzedzającego je postanowienia Sądu Rejonowego utrzymującego w mocy wpis referendarza sądowego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną Skarb Państwa reprezentowany przez Starostę Powiatu O., zastąpiony przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

U podstaw zaskarżonego postanowienia legło przekonanie, że stwierdzenie samej tylko więzi prawnej zachodzącej między własnością śródlądowych wód powierzchniowych płynących (rzek) a gruntami pokrytymi tymi wodami, określonej przepisami Prawa wodnego, stanowi wystarczającą podstawę do uznania, że własność określonej działki, pokrytej tymi wodami stanowi *ipso iure* własność Skarbu Państwa i na tej tylko podstawie może zostać ujawniona w księdze wieczystej. Podniesionym w skardze kasacyjnej zarzutom podważającym trafność tego zapatrywania nie można odmówić słuszności.

Zgodnie z art. 14 ust. 1 i ust. 1a pr. wod., grunty pokryte wodami powierzchniowymi istotnie stanowią własność właściciela tych wód, ale tylko w granicach określonych linią brzegu; oznacza to, że granice prawa własności gruntów właściciela znajdujących się na nich wód wyznacza linia brzegu. Pojęcie linii brzegu nie zostało przez ustawodawcę zdefiniowane. W świetle art. 9a, art. 14 ust. 1a i art. 15 ust.1 pr. wod., nie powinno jednak budzić wątpliwości, że chodzi tu o linię zetknięcia się gruntów pokrytych wodami powierzchniowymi z gruntem przyległym. Z powyższego wynika, że linia brzegu i granica między nieruchomościami nie są pojęciami prawnie tożsamymi. Przebieg linii brzegu określają przepisy pr. wod., uwzględniające wpływ na jej ukształtowanie procesów naturalnych oraz działalności człowieka. Ustalenie linii brzegu następuje w drodze decyzji administracyjnej, co wynika wprost z art. 15 ust. 2 pr. wod. Kwestia ta nie należy do kognicji sądu powszechnego nawet w sytuacji, w której ma stanowić tylko przesłankę rozstrzygnięcia w sprawie należącej do drogi sądowej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2011 r., III CSK 238/10, nie publ. oraz – na tle poprzednich regulacji – uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 1971 r., III CZP 8/71, OSNCP 1972, nr 3, poz. 43 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 października 1977 r., II CR 316/77, OSNCP 1978, nr 7, poz. 121).

Sąd Okręgowy wyszedł z odmiennego – błędnego - założenia, przechodząc do porządku dziennego nad zastrzeżoną do drogi postępowania administracyjnego kwestią zasięgu wód rzeki Ś. w odniesieniu do działki nr 3/1, co nie pozwala skutecznie odeprzeć zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.